

رنجنامهٔ پیامبرِ رحمت

بازخوانی تنها شکایت حضرت محمد (ص)

در قرآن

عبداله یارو

سرشناسه
عنوان و نام پدیدآور
مشخصات نشر
مشخصات ظاهری
شابک
وضعیت فهرست نویسی
یادداشت
موضوع
موضوع
موضوع
رده بندی کنگره
رده بندی دیویی
شماره کتابشناسی
ملی

: بهارلو، عبدالله، ۱۳۵۲ -
: رنجنامه پیامبر رحمت بازخوانی تنها شکایت
حضرت محمد (ص) در قرآن/ عبدالله بهارلو.
فیض آباد مه ولات: انتشارات جالیز، ۱۳۹۶.
۲۳۷ ص.: وزیري.
: ۱۴۰۰۰۰ ریال 9-15-9927-600-978 :
: فیبا
: کتابنامه.
: تفاسیر (سوره فرقان، آیه ۳۰)
: قرآن و تحقیق
Qur'an -- Research:
BP1۰۲۰۵۶/۲۹۱۳۴۶:
۳۹۷/۱۸:
۵۱۳۳۹۹۴:

عنوان کتاب : رنجامه پیامبر رحمت (بازخوانی تنها شکایت حضرت

محمد ﷺ در قرآن)

نویسنده : عبدالله بهارلو

ناشر : انتشارات جالیز

طراح جلد : صالح مقدم

تیراژ : ۱۰۰۰

نوبت چاپ : اول

تاریخ چاپ : ۱۳۹۱

قطع : وزیری

تعداد صفحات : ۱۲۷ صفحه

قیمت : ۱۴۰۰۰۰ ریال

شابک :

۹۷۸	۶۰۰	۹۹۷	۷۵	۹
-----	-----	-----	----	---

حق چاپ برای مؤلف محفوظ است .

خراسان رضوی ، مه ولات ، فیض آباد بلوار مدرس ۴ پلاک ۱۰

تلفن: ۰۵۱۵۶۷۲۸۷۹۷ - ۰۹۱۵۹۳۰۹۹۶۳

فهرست مطالب

۱	پیشگفتار
۶	مقدمه
۱۱	گفتار اول
۱۱	واکاوی واژه قرآن
۱۳	فراوانی کلمه «قرآن» و کاربرد آن در معانی مختلفش در سرتاسر قرآن:
۱۶	قرآن کریم و قرآن مجید
۱۶	گفتار دوم:
۱۶	واکاوی واژه مجهوریت در لغت:
۲۰	واکاوی معنای اتخدا در لغت:
۲۱	ضعف ترجمه و ضعف مترجم
۲۳	تفاوت مجهور کردن قرآن و به مجهوریت گرفتن آن
۲۶	واکاوی واژه «قرآن» در زبان قرآن:
۳۰	تفاوت شکایت دوم با اول: حریم، پیامبر خاتم و نوح نبی علیهما السلام
۳۱	مراد از هذا القرآن: تمام قرآن، یک دوره و حتی یک آیه از آن
۳۳	گفتار سوم:
۳۳	بارقه‌هایی از سخنان امیر کلام در باب مجهوریت قرآن
۳۹	فصل دوم
۳۹	مراتب و مصادیق مجهوریت
۴۰	گفتار اول: مراتب مجهوریت قرآن از منظر قرآن
۴۰	اعراض
۴۱	شاهد مثال اول از قرآن:
۴۲	شاهد مثال دوم از قرآن:
۴۳	اعشاء
۴۶	التقاط (تبعیض)
۴۸	شواهد قرآنی التقاط و تبعیض:
۵۲	آثار و پیامد التقاط:
۵۲	اشتراء
۵۴	انگیزه‌ها و اهداف اشتراء قرآن:
۵۷	اشتراء آیات الهی در کلام امام باقر علیه السلام

۵۷	تحریف
۵۸	کتمان
۵۸	شاهد نخست از قرآن برای کتمان:
۶۰	سه نوع شمولیت افرادی، زمانی و ما انزل الله برای کتمان:
۶۱	شاهد قرآنی دوم برای واژه کتمان:
۶۲	روایات در مورد عواقب و پیامد کتمان:
۶۳	الحاد
۶۴	نبد
۶۷	گفتار دوم: شکیکی بودن فهم قرآن
۷۰	مجهوریت از امور مقول به تشکیک
۷۲	گفتار سوم: مسامحه و مصادیق تشکیکی مجهوریت قرآن:
۷۲	مجهوریت در اسماء:
۷۶	تفاوت سماع، استماع و اسماء:
۷۸	حق استماع:
۷۸	مجهوریت در مرتبه قرآن:
۸۰	مجهوریت در تلاوت:
۸۳	مجهوریت در تدبیر:
۸۴	مجهوریت در تعلیم و تعلم (یاد دهی، یادگیری)
۸۶	مجهوریت در ترجمه
۸۸	مجهوریت در تفسیر:
۸۸	فقدان یا کمبود تفاسیر قابل فهم برای عموم
۹۱	عجایب و غرائب در تفسیر و مجهوریت قرآن:
۹۲	مجهوریت قرآن با تفاسیر علمی به روشهای غلط و انگیزه های نادرست:
۹۳	انگیزه ها و زمینه های پیدایی روش تفسیر علمی:
۹۴	شیوه های مختلف تفسیر علمی
۹۶	آثار مثبت تفسیر علمی
۹۶	مجهوریت قرآن و تفاسیر انحرافی:
۹۸	جمود گرایی یا بینش انحصاری در تفسیر:
۱۰۱	مجهوریت در ادبیات، قواعد نحوی و علوم بلاغی
۱۰۵	مجهوریت قرآن در عمل:
۱۰۶	قرآن، حاضر غایب
۱۰۷	توجه به قالب، مجهور کردن محتوا:

۱۰۷	استفاده های حداقلی و بعضاً خرافی
۱۱۱	شواهد قرآنی عمل:
۱۱۳	شواهد روایی عمل:
۱۱۵	گفتار چهارم: رویکرد اسلامی عمل
۱۱۵	اهمیت عمل در رویکرد قرآنی آن
۱۱۶	فرایند ظهور عمل
۱۱۷	مبادی عمل:
۱۲۰	مصادیقی از مهمجوریت قرآن در عمل در اثر فقدان مبادی عمل:
۱۲۰	مقایسه عمل به قرآن در صدر اسلام و عصر حاضر:
۱۲۲	فصل سوم
۱۲۲	عوامل مهمجوریت
۱۲۳	گفتار اول: راهبردهای دینی
۱۲۳	عوامل فردی
۱۲۸	عوامل خانوادگی
۱۲۹	الگوهای غیر قرآنی تربیت فرزندان
۱۳۰	عوامل اجتماعی سیاسی
۱۳۵	نسبت بین قول و فعل و رابطه آن با مهمجوریت قرآن
۱۳۶	نسبت بین قول و فعل و تأثیر آن بر تربیت فردی، خانوادگی و اجتماعی:
۱۳۶	آیات و روایات تأکیدکننده عمل
۱۳۷	احادیث به ظاهر متعارض با آیات و روایات مؤکد عمل:
۱۳۹	شرط وجوب و شرط تأثیر
۱۴۳	مواقف تأثیر گذاری سخن عالم بی عمل!!
۱۴۴	آموزش و پرورش و اقدامات مهمجوریت زا
۱۴۶	عوامل فرقه ای، فرهنگی
۱۵۰	مهمجوریت زانی با نیت مهمجوریت زدانی
۱۵۱	جایگاه مسابقات قرآن در مهمجوریت زدانی از آن
۱۵۳	ختم دوره قرآن (مهمجوریت زدانی از قرائت، مهمجوریت زانی در تدبیر)
۱۵۳	رویه مرسوم در تشویق فعالان قرآنی، عاملی بر مهمجوریت
۱۵۴	ارائه دادن اطلاعات غیر ضرور و معماگونه و تفاسیر ماورائی از قرآن
۱۵۷	نقدی از نگارنده بر یک مقاله
۱۶۰	تفکر اخباریگری و هجران قرآن از احادیث، برداشتی دیگر از مهمجوریت
۱۶۱	حوزه علمیه

۱۶۲	نفوذ تجزّ گرایان و تجدّد طلبان
۱۶۳	کم رنگ نمودن تفسیر قرآن با پررنگ کردن فقه در حوزه
۱۶۴	مظلومیت قرآن از زبان یکی از معلمان قرآن
۱۷۰	گفتار دوم: عوامل برون دینی
۱۷۳	دول نمونه از دشمنی مستشرقان با قرآن:
۱۷۷	فصل چهارم
۱۷۷	مهوریت قرآن و رابطه آن با مهوریت ائمه و غیبت امام زمان (عج)
۱۷۸	مهوریت قرآن و رابطه آن با مهوریت ائمه و غیبت امام زمان (عج):
۱۷۸	رابطه مهوریت قرآن با مهوریت ائمه □
۱۸۲	جامعیت قرآن و رابطه آن با مهوریت
۱۸۵	نقش و حضور قرآن جامع در زندگی امروز مسلمانان
۱۸۶	غیبت امام عصر (عجل الله تعالی فرجه) و رابطه آن با مهوریت قرآن
۱۹۰	فصل پنجم
۱۹۰	راهکارهای مهوریت ردائیه از قرآن
۱۹۱	گفتار اول: راهکارهای سردی
۱۹۱	اولویت بندی مناسب در مقابله با مهوریت
۱۹۲	برطرف کردن موانع
۱۹۳	موانع و حجابهای فهم قرآن:
۱۹۶	حب دنیا
۱۹۷	صیقل دادن جان
۲۰۰	مبارزه با نفس
۲۰۲	گفتار دوم: راهکارهای اجتماعی، سیاسی، فرهنگی
۲۰۳	تشکیل امت واحده (اتحادیه کشورهای اسلامی)
۲۰۴	نخستین منادی تشکیل «امت واحده»
۲۰۵	فراخوان راهکارها و طرحانی نو در تشکیل اتحادیه کشورهای اسلامی
۲۰۶	راه اندازی شبکه ماهواره ای با هدف ایجاد وحدت بر مبنای قرآن
۲۰۶	پرهیز از دامن زدن به اختلافات
۲۰۷	بروز رسانی فعالیت‌های قرآنی همگام با پیشرفت علم و تکنولوژی
۲۰۷	بهره گیری از زبان هنری
۲۰۸	پرهیز از موازیکاری غیر تخصصی
۲۰۹	گفتار سوم: راهکارهای علمی، معرفتی
۲۰۹	فراگیری علوم سه گانه از قرآن

۲۱۰	نگاه فرایند محور به موضوع عمل به قرآن
۲۱۲	ایجاد توازن بین قول و عمل
۲۱۲	قرآن محوری در انتخاب و انتصاب کارگزاران و مدیران
۲۱۵	فرهنگ صحیح انتظار
۲۱۶	تجدید نظر در نحوه تشویق فعالان قرآنی و اصلاح سیاستهای تشویقی
۲۱۷	نقدی بر طرحهای تشویقی رایج:
۲۱۷	جامه عمل پوشاندن به راهکارهای نهضت بازگشت به قرآن
۲۱۸	احیاء پیوند قرآن و عترت در بازخوانی حدیث ثقلین:
۲۱۹	مهاجوریت زدائی از ظواهر آیات، با تکلم به زبان قرآن
۲۲۸	فهرست منابع

پیشگفتار

اگرچه نام مبارک پیامبر خاتم حضرت محمد ﷺ صفات و ویژگی‌هایی همچون رحمت، شفقت، شفاعت، عطاقت و مهربانی را به ذهن ما مسلمانان متبادر می‌کند همانطور که در آیات و روایات متعددی نیز با صفات مذکور توصیف گردیده، ولی در کتاب حاضر می‌خواهیم پیامبر رحمت و رسول مهربانی ﷺ را از منظری دیگر و از زاویه‌ی صفتی دیگر به نظاره بنشینیم که حضرت ایشان این بار به عنوان یک شاک‌ی و با صفت رنجوری زبان به شکایت می‌گشاید و شکوه، گاه مندی و رنجیدگی خاطر خود را از قومش به درگاه الهی اینچنین دردمندانه عرضه می‌رود:

(وَقَالَ «رَسُولُ يَا رَبِّ إِنَّ قَوْمِي اتَّخَذُوا هَذَا الْقُرْآنَ مَهْجُورًا»^۱)

«وایا خداوند من! این قوم مرا همچو گاراهمانا قوم من این قرآن را مهجور قرار دادند.»

در بازخوانی، تفصیل و تفسیر آیه ۱۰۰ ق (فرقان/۳۰) که محور اصلی مطالب کتاب حاضر بوده و به تبیین و تشریح وجوه و ابعاد مختلف شکایت پیامبر ﷺ از قومش پرداخته ذکر چند نکته در ابتدا ضروری است:

نکته اول این که قرآن حکیم در مقایسه با دیگر کتب آسمانی از چند ویژگی شاخص برخوردار است که آن را نسبت به بقیه ممتاز می‌نماید و به مسلمانان این اطمینان خاطر را می‌دهد که برای هدایت و راه یابی به سعادت دنیا و آخرت با داشتن قرآنی با این ویژگی‌ها، نیازمند به غیر قرآن نخواهند بود فلذا منطقی، معقول و شایسته نیست آنچه را خود دارند از آن به تمنا کنند. آن ویژگی‌ها عبارتند از: ۱- وحیانی و قطعی الصدور بودن تمام آیات آن به این معنا که صدور آن از منبع وحی الهی قطعی بوده و شک و تردیدی در منبع صدور آن نیست. ۲- تحریف ناپذیری آن برخلاف دیگر کتب آسمانی که به دست پیروانش تحریف گردیده است. ۳- جامعیت و شمولیت آن به این معنا که آنچه را که بشر برای هدایت و رسیدن به سعادت بدان نیاز

داشته است خداوند در آخرین کتاب آسمانی برایش فرو فرستاده به نحوی که به شرط مراجعه صحیح به قرآن و استفاده درست و کاربست عملی آن نیازمند راهنماییهای دیگری نباشند. ۴- و ویژگی چهارم جاودانگی قرآن مجید برای استفاده همه نسلها در همه عصرها. این چهار ویژگی با ادله فراوان از خود قرآن و روایات و همچنین با براهین عقلی در تألیفات زیادی از قرآن پژوهان مسلمان به اثبات رسیده است و همین چهار ویژگی، حجت را بر مسلمین تمام می کند تا دستورات آن را در متن زندگی فردی، خانوادگی، اجتماعی و سیاسی پیاده نمایند تا در مسیر سعادت با اطمینان و سلامت گام بردارند. فلذا کوتاهی و سستی در عمل به آن، ناله آورنده اش یعنی پیامبر خدا را برمی انگیزد که ای قوم من! چرا در حق کتابی با این ویژگی های برجسته و منحصر به فردی مهمل می کنید و سراغ چه کسی و چه چیزی می روید که بهتر از این قرآن برایتان به ارمغان آورده است؟ ۱۹

نکته دوم اینکه هر انسان مسلمان در سیر و سلوک خود شایسته است مجهز به دو بال خوف و رجاء باشد، خوف و ترس از عتاب و غضب الهی و در عین حال رجاء و امید به رحمت و شفقت خداوندی، چون خوف به تنهایی بدون رجاء، هر کدام مانعی در سیر و سلوک است، خوف تنها مانع حرکت رو به پیش سالک است و امید صرف هم آسیب زا است به این خاطر که گردیدن در گرد گناه و عصیان را به بهانه رحمت و شفاعت، عادی سازی می کند. لذا در روایات توصیه شده است مسلمان باید همیشه در حالت خوف و رجاء باشد. در کتاب آسمانی قرآن نیز هم آیات خوف و انداز برای بشر نازل شده و هم آیات رجاء و تبشیر. در این دسته بندی می توان گفت آیه مبارکه ۳۰ سوره فرقان که در کتاب حاضر آمده و محور اصلی مباحث خواهد بود در دسته آیات خوف و انداز قرار می گیرد، از این رو که لحن سخن هشدار آمیز است که چرا قوم من قرآن را با آن همه ویژگی های منحصر به فرد پشت سر انداختند و به آن بی توجه شدند.

نکته سوم این که: با مراجعه به اکثر تفاسیر، ذیل آیه ۳۰ سوره مبارکه فرقان، که از زبان فرستاده اش حضرت محمد ﷺ می فرماید: «پروردگارا قوم من این قرآن را مهجور قرار دادند»، از این لحن سخن پیامبر ﷺ با لفظ «شکایت» حضرت از قوم خود تعبیر شده است. در اینجا نیز

بر سیل قیاس و طبق روال مرسوم در محاکم قضائی مثل هر شکوائیه‌ای، سه وجه یا سه قضیه مفروض و مطرح است: شاکی، متشاکی و موضوع اتهام. شاکی در این آیه به طور مشخص پیامبر اسلام ﷺ است، متشاکی یا مشتکی عنه به طور اجمال قوم پیامبر ﷺ است و مورد اتهام و موضوع شکایت، مهجوریت قرآن است. در این قضیه دو ترکیب دارای اجمال وجود دارد که باید تفسیر شده و به تفصیل در آید، یکی «ان قومی» و دیگری «اتخذوا مهجوراً».

نکته چهارم: شکایت پیامبر اسلام ﷺ به مصداق آیه شریفه (انّه لقول فصل و ما هو بالهزل) «بی تردید که این قرآن، سخنی جداکننده حیان حق و باطل است و آن هرگز شوخی نیست» هم چنین است باجدیت و قطعیت تمام و هم بسیار قابل تأمل و برای هر مسلمانی مسئولیت آور، چرا که پیامبر رحمت ﷺ هیچگاه زبان به شکایت و شکوه نگشوده و تنها یکبار درباره موضوعی شاکی می‌شود پس قطعاً موضوع ۶ هم و حیاتی است. همچون پدر مهربان و دلسوزی که در تمام عمر یک حرف ناخوشایده به فرزندش نگفته و اکنون از یک کار فرزندش اظهار ناراحتی می‌کند، فرزند حافل و فہیم طبیعتاً می‌فهمد که حتم کار او سخت اشتباه بوده چون پدرش اهل گلابه و شکایت از فرزند نبوده است. از این روی پژوهش سر این رزه باید در اولویت پژوهش پژوهشگران مسئول و متعهد باشد.

نکته پنجم: به لحاظ اینکه «ان قومی» کور سخن وحی است قطعی الصدور است. چون خداوند عالم از زبان پیامبرش سخن می‌گوید. سخن شخص پیامبر ﷺ نیست که بگویند احادیث ظنی الصدور است:

گرچه قرآن از لب پیغمبر است مگر که گوید حق نگفت، او کافر است^۱

لذا اهمیت پرداختن به موضوع شکایت پیامبر ﷺ نسبت به قرآن که بهترین برنامه زندگی و مایه سعادت دنیا و آخرت است و توسط پیامبر ﷺ که اول شایع عالم است از طرف خداوند آورده شده برای هر مسلمان مدعی دو چندان می‌شود. از این رو در کتاب حاضر موارد ذیل مورد بررسی علمی و پژوهشی قرار گرفته است که: مراد و منظور پیامبر ﷺ از «ان قومی» چه کسانی هستند؟ آیا همه مسلمانان هستند یا بخشی از آنها؟ و دیگر این که آیا ما به عنوان امت پیامبر در روز قیامت در پیشگاه حضرت حق از این شکایت رسول اکرم ﷺ بریء

الذمه‌ایم یا مشمول شکایت آن حضرت؟ اگر معلوم شد اکثر ما مسلمانان متهم هستیم، برای خود تفهیم اتهام کنیم که چرا، چگونه و به چه دلائلی ما متهم به این هستیم که قرآن را مهجور قرار داده ایم؟ و اساساً این مهجوریت مربوط به تمام قرآن است یا اگر تنها بخشی از آیات آن را مهجور قرار دهیم باز هم مشمول شکایت پیامبر ﷺ هستیم؟ و این که چرا قرآن در کنار واژه «مهجوراً فعل» اتخاذوا را به کار برده و چرا نفرمود: *إِنْ رَبِّي فَجَرُوا هَذَا الْقُرْآنَ* و با توجه به بحث عدم ترادف در قرآن چه دقتها و ظرافتهایی در بکار بردن این واژه در قرآن بوده است؟ و نیز پس از بررسی، چنانچه معلوم شود ما نیز از مهجورگران قرآن هستیم چه آثار و پیامدهای دنیوی یا اخیری، سعی و تبیی بر مهجور کردن قرآن مترتب است؟ و دهها سؤال مهم و اساسی دیگر که از این آیه استنباط می‌شود و با کمک آیات و روایات دیگر به روش تفسیر قرآن به قرآن پاسخ آنها داده می‌شود.

نکته پنجم اینکه «معلوم شد هدف خداوند از نزول قرآن بر مردم، خواندن به قرائتهای مختلف، حفظ کردن، تغال زدن به آن و تبرک جستن، استخاره کردن با آن، قراردادن در داشبورد ماشین برای دفع بلا، تبرک کردن به آن، نوعروسان و از باب خوش یمنی برای ورود به خانه جدید و دهها استفاده سطحی و ظاهری از این سیل نبوده و نیست، بلکه برنامه کامل و جامعی است که از منبع فیض و رحمت الهی، برای افراد و بر به منظور عمل کردن به دستورات آن نازل شده تا سعادت در زندگی هر دو دنیا را ضمانت نماید. و این امور یاد شده یا می‌تواند پیش نیاز و زمینه ساز عمل قرار بگیرد و یا استفاده های حداقلی از آن به حساب می‌آید که امید است با تبیین صحیح همین آثار ظاهری و حداقلی در زندگی مسلمانان مترتب باشد.

آخرین و مهمترین نکته اینکه: عمل به قرآن و به تعبیری راه برون رفت قرآن از مهجوریت در عمل، که در حقیقت همان راه برون رفت از تمام مشکلات و مصیبت‌هایی است که مسلمانان در زندگی فردی و اجتماعی و نیز دولتها و ممالک اسلامی در سطح کلان تنظیم روابط و مناسبات خود با دیگر کشورها با آن دست و پنجه نرم می‌کنند، طی فرایندی باید صورت بگیرد که این فرایند از حلقه های به هم پیوسته‌ای تشکیل گردیده و هر کدام از این حلقه ها از

آن جهت که واسطه بین حلقه های قبلی و بعدی است، دارای اهمیت است. و برای به صحنه آوردن آیات قرآن در متن زندگی فردی و اجتماعی، باید نگاه فرایند محور به آن داشت.

بیشتر مواردی که قرآن در عمل مهجور واقع شده است، جانی بوده که، بدون فراهم کردن حلقه ها و زمینه های پیشین، شعار عمل گرائی داده ایم. موضوع مورد اهمیت دیگر اینکه، هرچند، اقدامات اجتماعی و حاکمیتی، زمینه ساز لازم و ضروری برای زدودن مهجوریت قرآن است، اما اقدام به مهجوریت زدائی، باید از فرد شروع شود، چون خطاب آیات قرآن در ابتدا به یکایک مسلمانان است. البته اقدامات حاکمیتی، کار را برای افراد، آسان تر و شرایط را آماده تر می کند...

www.ketab.ir